Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esityksen liikesalaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 49/2018) osalta esitän kunnioittavasti seuraavat huomiot.

Kokonaisuutena arvioiden kysymys on tarpeellisesta lainsäädäntöhankkeesta, jota koskeva esitys on huolellisesti valmisteltu. Liikesalaisuuksilla on lisääntyvä merkitys jatkuvasti teknistyvässä yhteiskunnassa sekä liike-elämässä ja niiden suojaa koskevan sääntelyn yhtenäistämistä, kokoamista samaan lakiin sekä käsitteistön selkeyttämistä on pidettävä tärkeänä hankkeena.

Ehdotukseen sisältyy kuitenkin joitakin yksityiskohtia, joihin on syytä kiinnittää tarkempaa huomiota.

Jaettu toimivalta

Ehdotuksessa esitetään, että liikesalaisuuksia koskevien asioiden käsittely tapahtuu sekä yleisissä tuomioistuimissa että markkinaoikeudessa. Kuten esityksessä todetaan, toimivallan jakaminen yleisen tuomioistuimen ja erityistuomioistuimen kesken on poikkeuksellinen järjestely. Sitä perustellaan markkinaoikeudella olevalla erityisasiantuntemuksella immateriaalioikeudellisissa asioissa.

Jaettuun toimivaltaan on kiinnitetty huomiota myös lakiesitystä koskevasta työryhmämietinnöstä annetuissa lausunnoissa. Niissä jaettua toimivaltaa on kritisoitu muun muassa sillä perusteella, että toimivalta ei määräydy oikeussuhteen pääkohteen mukaan sekä sillä perusteella, että muutoksenhakutiet käräjäoikeuden ja markkinaoikeuden päätöksistä ovat erilaiset. Esitettyä kritiikkiä on pidettävä merkityksellisenä erityisesti seuraavista näkökohdista käsin.

Toimivaltaa on esitetty jaettavaksi siten, että käräjäoikeus on toimivaltainen kaikissa liikesalaisuuksia koskevissa asioissa ja markkinaoikeus vain sellaisissa, joissa vastaajana on oikeushenkilö tai elinkeinoharjoittaja. Esimerkiksi työntekijää koskevat asiat käsitellään aina käräjäoikeudessa. Lähtökohtaisesti asetelma voi synnyttää tilanteita, joissa sama asia jonkun vastaajan osalta on vireillä käräjäoikeudessa ja toisen vastaajan osalta markkinaoikeudessa. Tällaista tilannetta ei voi pitää toivottavana.

Edelleen, kuten esityksessä useassa kohdin todetaan, liikesalaisuuksia koskeviin asioihin liittyy usein myös muita riitakysymyksiä ja tavanomaista on, että asiassa voi kyse olla laajemmasta kokonaisuudesta. Kysymys voi olla esimerkiksi liiketoimintaa koskevasta sopimuksesta johtuvasta riidasta, jossa liikesalaisuuksien loukkaus muodostaa vain yhden vaatimuksen, joka ei välttämättä ole edes pääasiallinen vaatimus. Lakiesityksen mukaan toimivalta myös tämän tyyppisissä asioissa olisi jaettu käräjäoikeuden ja markkinaoikeuden välillä, kun asiaan liittyy liikesalaisuuslakiin perustuva vaatimus. Toimivallan määräytyminen ei siis perustu oikeussuhteen pääkohteeseen, vaan ainoastaan siihen, että vaatimus joltakin osin perustuu liikesalaisuuslakiin.

Liike-elämän riidanratkaisussa tärkeää on nopeus. Lopullisen ratkaisun saaminen nopeassa aikataulussa on keskeistä, mikä selittää osaltaan myös välimiesmenettelyn suosiota liike-elämän riidanratkaisuna. Nopeuden kannalta käräjäoikeuden ja markkinaoikeuden välillä on eroa erilaisesta valitustiestä johtuen. Käräjäoikeuden ratkaisusta valitetaan hovioikeuteen ja sen jälkeen Korkeimpaan oikeuteen, kun markkinaoikeuden ratkaisusta valitetaan suoraan Korkeimpaan oikeuteen. Valittaminen Korkeimpaan oikeuteen edellyttää valituslupaa. Lyhyemmästä valitustiestä johtuen lopullisen ratkaisun saaminen markkinaoikeuden kautta on säännönmukaisesti nopeampaa kuin käräjäoikeuden kautta.

Yllä oleva asetelma saattaa ohjata liike-elämän sopimusriitoja enenevässä määrin markkinaoikeuteen, vaikka niihin liittyvä liikesalaisuuslakiin perustuva vaatimus olisi vain vähäisessä roolissa. Kärjistäen voidaan jopa ajatella, että asia olisi saatettavissa markkinaoikeuden toimivaltaan, kun siihen vain sisällytettäisiin jokin liikesalaisuuslakiin perustuva vaatimuselementti. Tällöin vaarana olisi, että markkinaoikeuteen keskittyisi myös sellaisia liike-elämän sopimusriitoja, joiden ei voi katsoa kuuluvan markkinaoikeuden ydintehtävään. Toisaalta liike-elämän sopimusriitojen uskottava riidanratkaisutoiminta käräjäoikeuksissa ja valitusasteena myös hovioikeuksissa edellyttää, että juttuja tulee ja riittää myös niiden käsiteltäväksi.

Yllä olevan perusteella olisi syytä harkita, tulisiko toimivalta liikesalaisuuslain tarkoittamissa asioissa keskittää yksinomaan käräjäoikeuteen tai tulisiko markkinaoikeuden toimivaltaa rajoittaa vielä siten, että se koskee vain sellaisia asioita, joissa liikesalaisuuslakiin perustuva vaatimus on kanteen pääasiallinen vaatimus.

Kielto

Lakiesityksen 8 §:ssä säädetään kiellosta, joka voidaan määrätä liikesalaisuuksien turvaamiseksi. Usein liikesalaisuuden loukkaamista koskevaa tekoa on jälkeenpäin vaikea korjata. Siksi mahdollisuuteen kieltää loukkaava toiminta jo ennen kuin se on alkanut, tulisi kiinnittää huomiota. Lainkohdan ensimmäisen momentin tarkoittamassa tilanteessa kieltomääräyksen antaminen edellyttää, että vastaaja on ensin 3 §:n tai 4 §:n vastaisesti hankkinut, ilmaissut tai käyttänyt liikesalaisuutta. Toinen momentti koskee tilannetta, jossa liikesalaisuus on jonkun hallussa 4 § 2) - 4) kohdissa tarkoitetulla tavalla luvallisesti. Tällöin kielto voidaan määrätä, mikäli "*on ilmeistä*", että henkilö ryhtyy toimenpiteisiin liikesalaisuuden oikeudettomaksi ilmaisemiseksi tai käyttämiseksi.

Liikesalaisuuksien tehokkaan turvaamisen varmistamiseksi saattaisi olla tarpeellista alentaa kynnystä siten, että kielto olisi eri tilanteissa määrättävissä jo silloin, kun on olemassa vaara liikesalaisuuden loukkaamisesta.

Väliaikainen kielto

Lakiesityksen 9 §:ään sisältyvät määräykset väliaikaisesta kiellosta. Sääntely tältä osin perustuu lakiesityksen taustalla olevan direktiivin täytäntöönpanoon. Sääntely näyttäisi kuitenkin olevan päällekkäistä jo lainsäädännössä olevan, oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä säädetyn turvaamistoimen kanssa. Edellytykset näiden toimenpiteiden määräämiselle ovat kuitenkin sillä tavoin erilaisia, että kynnys turvaamistoimen määräämiseen vaikuttaisi olevan matalampi. Lisäksi ehdotetun 9 §:n osalta jää epäselväksi, mikä on väliaikaisen kiellon suhde turvaamistoimeen.

Kun kysymys näyttäisi olevan päällekkäisestä sääntelystä, saattaisi olla aiheellista selvittää, täyttääkö laissa oleva mahdollisuus turvaamistoimen määräämiseen direktiivin vaatimukset väliaikaisen kiellon osalta, jolloin väliaikaista kieltoa koskeva säädös ei olisi tarpeen tai sen osalta voitaisiin vain viitata turvaamistoimisäännökseen. Joka tapauksessa väliaikaisen kiellon ja turvaamistoimen keskinäistä suhdetta olisi säännöstasolla syytä selkeyttää.

Kansainvälinen ulottuvuus

Liiketoiminta ja liikesuhteet ovat nykyisin usein kansainvälisiä. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan käsitellä lakiehdotuksen kansainvälisiä ulottuvuuksia lainkaan. Esityksestä ei ilmene, mikä merkitys ehdotetuilla säännöksillä on, mikäli liikesalaisuuden loukkaus tapahtuu ulkomailla tai ulkomaalaisen toimesta. Mikä on tällaisessa tilanteessa ehdotetun liikesalaisuuslain soveltamisala ja miten määräytyvät oikeuspaikat. Vaikka vastauksia näihin kysymyksiin on löydettävissä kansainvälisen yksityisoikeuden normeista, helpottaisi lain soveltajan työtä olennaisesti, että kysymyksiin liittyviä perusperiaatteita olisi kuvattu jo lakiesityksessä, kun on ilmeistä, että sitä joudutaan soveltamaan myös kansainvälisissä suhteissa.

Tampereella 30. päivänä huhtikuuta 2018

Jyrki Mantere
käräjätuomari
Pirkanmaan käräjäoikeus